

Insecten! Lezing en wandeling, door Ko Veltman, op Klein Dantzig, d.d. 11-07-2014

Aanwezig: 18 tuinders

Lezing

Ko heeft een presentatie gehouden hoe je van je eigen tuin een diertuin kunt maken. Dieren houden niet van een strakke, aangelegde tuin. Hij laat dia's zien van Nederlandse vlinders en hun rupsen. Goede planten voor vlinders zijn de Buddleja, vlinderstruik, die nog bloeit. Voor bijen is een goede plant de Phacelia oftewel bijenbrood. Ko is een beetje op ons tuincomplex gaan struinen en vond daar aan het einde van het tuinpad een bloemenweide, met ingezaaid bloemenmengsel. Heel goed voor bijen. Ook de strook achter het complex biedt ruimte zat voor hommels, vlinders en bijen. Lage beplanting is hierbij okay.

Ko heeft wat foto's gemaakt van tuinen, waar het voor de insecten goed toeven is. De tuin van Marian, met de walletjes van houtstronken, prima... En de tuin van Anja, met drinkplekjes, niet alleen voor vogels, maar ook voor bijen, ook prima. Het algemeen groen laat een takkenwal zien, links voor de boshoeek, waar insecten en egels een goede schuilplaats kunnen vinden. De takkenwal is wellicht wat smal, maar hij wordt vanzelf overgroeid met planten, dus het kan nét. Hier kun je wonen.

Bij de hoofdingang, aan de Kamerlingh Onneslaan is ook een takkenwal, maar die is nog helemaal kaal. Daar kan nog niet in geschuld worden. Die moet minimaal overgroeid worden met klimop, en waarom zetten we er niet een paar egelnestjes bij?

Ko zegt dat wij heel blij moeten zijn met onze wilgen. Zo'n simpele wilg is een leefgemeenschap voor ontelbare dieren, want het biedt allerlei schuilplekjes. Er zit van alles in.

Wie thuis geen tuin heeft, kan ook op het balkon huisvesting, schuilplaats en voedsel voor insecten en vogels bieden. Ook een daktuin is mogelijk. De sedumdaken die je steeds meer ziet, zijn heel prima. Hun bloesem trekt bijen, het dak zelf wordt een spons die water opneemt en langzaam weer afgeeft. Het zorgt voor een goede isolatie. Prima voor vlinders. Het dak moet echter wel stevig genoeg zijn en bestand tegen al die kilo's. En over de bestaande dakbedekking moet eerst voldoende worteldoek gelegd worden, om te zorgen dat er geen wortels door het dak groeien. De huisbaas moet het goed vinden... Sedum kan meer hebben dan gras. Hans heeft een grasdak. Hans vertelt hoe hij zijn dak heeft aangelegd. Eerst extra veel balken onder het dak. Dan asfaltpapier als dakbedekking, geen leien. En daarna de graspollen erop. Aan de andere zijde (zuid-west) van zijn dak heeft hij trouwens wel sedumplantjes...

Vlinders die op ons terrein te zien zijn:

Dagpauwoog overwintert in kruipruimten. De vlinder is in principe wel vorstbestendig, maar zijn overwinteringsplaats moet droog zijn. Bij 12 graden Celsius wordt de vlinder al wakker, daarom zie je hem al vroeg in het jaar. Hij zit als rups op brandnetels. En als je harige zwarte rupsen ziet in groepen, dan zijn die van de Dagpauwoog.

Atalanta Deze zie je in juni/juli. Deze vlinder vliegt helemaal vanuit Marokko, Middellandse Zeegebied, naar Noorwegen. Wat een afstand voor zo'n beestje. Ook deze vlinder zie je op brandnetels.

Kleine Vos Deze vlinder overwintert hier. Kenmerkend voor de Kleine Vos is het knalblauwe randje aan de buitenzijde van zijn vleugels.

Koolwitje Je hebt het grote, het kleine en het bos- Koolwitje. Deze vlinder legt zijn eieren op koolplanten. Niet per sé op grote teekolen, maar ook op allerlei koolzaadplanten... Het koolwitje legt enorm veel eitjes, want er zijn ook weer wespen, die hun eitjes op de rupsen leggen, en er zijn weer andere wespen die hun eitjes op de poppen leggen. Zo zou je zeggen dat er maar weinig koolwitjes over blijven, maar je ziet er alsnog heel veel. Het koolwitje verplaatst zich heel goed.

Citroenvlinder Overwintert ook bij ons en zie je dus al vroeg in het voorjaar.

Kolibrivlinder Komt uit Frankrijk

Meekrabbvlinder Die zie je nu heel veel

Gehakkelde aurelia Herkenbaar aan de "gehakkelde" vleugelranden.

Distelvlinder Die zit graag op de buddleja. Hij is groter dan de kleine vos, lijkt er wel erg op, maar heeft niet dat blauwe randje.

Om vlinders goed te bestuderen, raadt Ko aan om een klein kijkertje aan te schaffen, die het ook op korte afstand goed doet. Je kunt een vlinder niet te dichtbij naderen, dan vliegt-ie weg, en met een ver-af kijker zie je onvoldoende details. Die zijn beter geschikt voor vogels.

Bijen

Honingbijen bestaan uit populaties van wel 40. tot 50.000 individuen... Ze hebben het hier goed, met al die lindes in de buurt. Ze bloeien ongeveer drie weken geleden, dus half juni. En de lindes geven honing af vanaf 16.00, bij temperaturen boven de 18°C, dus dan zie je daar allemaal bijen op zitten. Hij laat een plaatje van onze imker zien. Zelf is Ko ook imker. Daar worden vragen over gesteld, is dat eigenlijk niet gemeen, de honing weghalen en er suiker voor in de plaats geven? Ko zegt, dat je het met mate moet doen, goed afgestemd op wat het bijenvolk nodig heeft. Je moet heel goed opletten hoe de bijen reageren, ze voelen al veel langer dan

het KNMI dat er onweer op komst is bijvoorbeeld, en zijn dan agressief, om hun nest te beschermen. Een goede imker werkt dan ook zonder handschoenen, omdat hij of zij dan fijngevoeliger met de bijen om kan gaan. Met handschoenen heb je de neiging om te ruw te zijn, en dat is niet goed voor het bijenvolk. Je moet elkaar goed verstaan. Een gezichtsbescherming draagt Ko wel, omdat hij nu eenmaal niet graag per ongeluk in zijn gezicht gestoken zou willen worden. In principe steekt een bij helemaal niet. Alleen als het nest bedreigd wordt. De bijen zijn nu eenmaal nodig voor de bestuiving, zonder bijen geen aardbeien of pruimen (of wat dan ook). Bijen worden bij ons in kasten gehouden. Vaak zie je meerdere etages kasten, dan kunnen er meer bijen worden gehouden. Zelf gebruikt Ko gevlochten bijenkorven. Die kun je zelf vlechten van Roggestengels. En hij laat ons een veldje rogge zien, in Lieke's tuin.

Solitaire bij Deze bijen steken niet. Ze hebben een vaste woonplaats. Je kunt een solitaire bij herkennen aan het extra paar kleine oogjes bovenop zijn kop. Hiermee kunnen ze door de wolken de zon zien, en het fungeert dus als kompas. Solitaire bijen hebben geen wintervoorraad. Als de solitaire bij haar eitjes heeft gelegd gaat zij dood. Er is dus maar een generatie per jaar, die maar een paar weken leeft. Zij overwinteren als ei of larve in de holletjes die wij ze aanbieden. Zij wonen in holletjes. Vroeger in rieten daken, of in gaatjes die door de boktor waren gemaakt. Ook een slecht onderhouden huisje is geweldig voor de solitaire bijen en andere insecten. Hij laat een plaatje zien van tuin 105, vooral zo houden! Een bijenhotel moet in de zon staan, liefst op het zuiden, dus. Voor zo'n hotel bewoond is, heb je meestal wat tijd nodig. Het hotel mag op elk gewenste hoogte worden opgehangen of geplaatst, op kindelhoogte, ooghoogte, maar ook op 3-hoog. Maakt niet uit, als de gaatjes maar niet te groot zijn. En dat varieert, al naar gelang in welk land je leeft. In Frankrijk zijn de bijen bijvoorbeeld groter, en heb je een groter gaatje nodig. Een boorgat moet ongeveer 8 cm diep zijn, en tussen de 3 en 6 mm in diameter, of voor andere soorten tussen 6 en 8 mm in diameter. In Frankrijk kunnen de gaatjes wel tot 12 mm groot zijn. Ko laat een plaatje zien van een 'open' kast, een soort kijkkast, die hij heeft gemaakt van een houten omlijsting, met als boorgaten stukjes doorzichtige slang, bijvoorbeeld zo'n slangetje van een aquariumpompje. Dan kun je goed zien hoe zo'n solitaire bij zijn eitjes legt, en zo'n eitje dan weer beschermd, door na het eitje het gat dicht te maken met een soort zelfgemaakt cement, van houtpulp, speeksel en aarde-onderdelen. Een bij legt zo'n 8 eitjes per slang, of boorgat... En die kunnen dus niet allemaal tegelijk het nest uit komen. De achterste zouden dan dood gaan, want stikken. De natuur heeft dit als volgt opgelost: de voorste eitjes zijn van de mannetjes. Die zijn eerder klaar, want hebben niet zo'n ingewikkeld voortplantingssysteem, dus die knagen zich als eerste door het afdichtmateriaal. En achterin zitten de vrouwtjes, en ze komen precies in de juiste volgorde uit, zodat ze allemaal net op tijd klaar zijn om de wijde wereld in te gaan. Bijen zijn heel knap... Ko laat ons een plaatje zien van zijn hele grote vijf sterren-bijenhotel in de achtertuin. Een soort houten stellingkast met een afdakje erop (want het moet droog zijn...), en twee maal drie planken. Op die planken heeft hij allerlei gevonden materiaal zo geplaatst, dat bijen, vlinders, hommels en andere insecten daar een heerlijk plekje hebben. Ko gebruikt van alles wat hij vindt: restjes houten

balk, met daarin gaatjes geboord, stukken rietmat, opgerold en dan in kortere stukken gezaagd, oude, half vergane stukken rieten schutting, schelpen, gestapelde stenen, stukjes stronk, eigenlijk allemaal rommel, zegt hij, maar doordat het helemaal vol gestapeld is en afwisselend is ingericht, ziet het er juist ontzettend mooi uit. En in al die gaatjes zitten dus eitjes, en die gaatjes worden dan weer dichtgemetseld. Als ze het jaar erna uitgekomen zijn, worden de gaatjes gewoon weer hergebruikt. Soms zie je dat de gaten zomaar heel groot zijn gemaakt. Dan is dat een specht geweest, die het hotel leeggehaald heeft. Je zou dat hotel dus kunnen beschermen door er kippengaas voor te spannen, zodat de insecten er wel door kunnen en de spechten niet. Ko heeft ook een foto van ons insectenmonument gemaakt. Een leuk idee, maar 100% onbewoond. Hoe komt dat dan? De gaatjes zijn te groot. Benita heeft een goed idee. We kunnen er kleine rietjes en bamboestokjes in slaan. Goed plan. Ko heeft in zijn bijenhotel ook een vlinderkast. Ook die moet droog staan. Een vlinder houdt van rechtopstaande gleuven, om zich lekker in te kunnen verstoppen... Zo'n vlinderkast is echt een (open te maken) kastje, met een aantal gleuven aan de voorzijde. Je moet dan wel in dat kastje wat stro stoppen, anders gaan de vlinders er niet in, want zij moeten zich wel ergens aan vast kunnen houden. Ko laat een aantal foto's zien van de tuin van Carolien, prima insectentuin, met aan de achterzijde opgehangen bijenhôtels, gemaakt van bundeltjes riet, en van ingeboorde balkjes, die aan zuidzijde aan het huisje zijn bevestigd. En zij heeft ook leuke stapelmuurtjes en een goede drinkbak, niet alleen voor de vogels, maar ook voor de bijen. Bijen (zowel honingbijen als solitaire bijen) drinken ook, en de honingbijen geven aan elkaar door, door middel van de bijendans dat hier een goede drinkvoorziening is. (Ze maken dan achtjes in de lucht op de raat. In de korf is het donker, maar door te trillen op de raat vertellen zij elkaar waar iets te halen is.), Nogmaals, bijen zijn heel knap.

Ko laat een aantal verschillende bijen zien:

Rosse metselbij Deze bijen zie je in het vroege voorjaar, ze zijn nu al weer verdwenen.

Gewone behangersbij Dit is een hele speciale bij. Hij maakt een nest in wat grotere gaten, maar maakt die gaten zelf op maat, door kleine stukjes rozenblad af te knagen en daarmee zijn nest te behangen.

Tuinmaskerbij klein bijtje (5-7 mm) dat de gaatjes van 3-5 mm. gebruikt. Vliegt van mei tot okt.

Vosje lijkt door zijn beharing een beetje op een hommelm. Graaft holletjes in de grond. Niet zeldzaam. April/mei

Zandbij Vosje en roodgatje zijn zandbijen. Deze bijen maken zelf hun nest, door een gat in de grond te graven.

Roodgatje April/juni

Koekoeksbij Hier heeft Ko verteld dat de koekoek (de vogel) leeft van harige rupsen en daardoor zijn eigen jongen niet kan grootbrengen omdat die

verstoppert door het eten van harige rupsen. Hij legt daarom zijn eieren bij een ander in het nest. De koekoeksbij legt gewoon haar eieren bij een ander in het nest en heeft het daardoor een stuk makkelijker. Het vrouwtje eet het daarin reeds aanwezige ei op of dit wordt later door de larve opgegeten.

Hommels wonen in speciale hommelmokkastjes, helemaal dichte kasten met één groot gat en ergens achterin een soort ventilatiegat met gaas ervoor... Zij zijn al vroeg in het jaar te zien, want reeds met 8 graden Celsius zijn ze al wakker. Ze maken urnen met honing voor een dagvoorraad, en ze isoleren hun nesten met stukjes mos etcetera. Alleen de koningin overwintert, de rest gaat dood.

Gewone aardhommel met het bekende witte achterlijfje

Steenhommel heeft een wat roder lijfje.

Wespen zijn insectenetters, en heel nuttig, ze verslinden vliegen en muggen, bijvoorbeeld. Maar ze steken ook, en daar zijn ze berucht om. Ze kunnen meerdere keren steken i.t.t. bijen, die bij het steken hun angel kwijtraken. Iemand vraagt of dat niet stom is van die bij. Maar, zegt Ko, liever één bij dood dan het hele nest in gevaar. En zo is het. Omdat wespen zo'n slechte naam hebben, legt Ko dat even uit. Aan het eind van het jaar hebben de wespen geen nest meer. De koningin is door ouderdom gestopt met eieren leggen en er worden dus geen larven meer geboren. Die larven worden gevoerd met vlees (mug, vlieg etc.) De larven geven daarvoor een zoete stof aan de wespen terug. Die zoete stof is het voedsel van de wesp. Aan het eind van de zomer heeft de wespennestster dus weinig te doen, maar ook weinig te eten. Daarom schakelen zij over op ons pilsje of gebakje. Als je echt een wespennest hebt (Elk wespennest geeft in het najaar overlast), moet je die wel laten verwijderen door een vakman, nooit zelf doen, want je kunt wel een paar steken hebben, maar als ze zich met zijn allen tot je wenden, dan is het doodgevaarlijk. Zelfs de wespennestverdelgers zijn dan doodsbang, want er kunnen wel 40 of 50.000 woedende wespen in zo'n nesten zitten, die elk meerdere keren kunnen steken...

Zweefvliegen lijken op wespen, maar zij doen niets. Je kunt ze heel makkelijk herkennen, want ze 'hangen' stil in de lucht. De larven zijn luizeneters. De volwassen dieren leven van stuifmeel.

Slakken zijn natuurlijk geen insecten, maar weekdieren maar komen wel veel in de tuin voor. Vooral in een natuurlijke tuin. Uiteraard moet je slakken niet met gif bestrijden. Een door het gif bijna dode slak is een makkelijk, maar gevaarlijk (giftig) prooi voor een egel. Je kunt veel beter zorgen voor natuurlijke vijanden, zoals vogels en egels. Vogels eten liever geen naaktslakken, omdat die veel slijmeriger zijn dan de slakken met huisjes. Er zijn heel veel soorten slakken. Als je er in de tuin vanaf wilt, kun je dus het beste zorgen voor veel egels.

Egels eten slakken, larven en regenwormen. Zij hebben het erg moeilijk, doordat veel mensen met een tuin een solide schutting om hun tuin hebben. Je kunt best een schutting om je tuin zetten, maar zorg er dan voor, dat er hier en daar aan de onderkant een stukje open is, zodat de egel lekker van de ene tuin naar de andere tuin kan kuieren. Egels zijn gék op brood met pindakaas, dus als je een egelhuisje hebt gebouwd of aangeschaft, leg er dan wat brood met pindakaas in, dan zal hij er graag in komen huizen. In de winter houdt zo'n egel daar dan zijn winterslaap, en in de rest van het jaar bivakkeert hij er overdag, en komt in de schemer dan weer tevoorschijn om te fourageren. Geef ze nóóit melk. Maar kattenvoer mag wel. Egels kunnen overigens goed zwemmen, maar ze moeten wel weer makkelijk aan de kant kunnen komen. Dat is bij ons tuincomplex een probleem. De beschoeiing is veel te hoog, en er hangt nu maar één egeltrappetje, en die hangt ook helemaal verkeerd. de egel zwemt er onderdoor, want het trappetje staat vanaf de kant naar het midden toe. zo moet het niet. Het trappetje moet langs de kant hangen, niet te steil, en vanaf twee kanten bereikbaar, met tussen elke bovenzijde van zo'n trappetje een plateau, een soort bordes, dus, opdat de egel makkelijk aan land kan. Ko laat een foto zien van hoe het moet. We moeten snel in actie komen, want de egels lopen bij ons veel teveel risico. aan de zijde van de schooltuintjes is het wel veilig voor ze, en langs de begroeide oever aan de Hugo de Vrieslaan.

Lieveheersbeestjes eten luizen. Hun larven eten nog veel meer luizen. Ze lopen gevaar, juist omdat er in de biologische teelt gebruik gemaakt wordt van lieveheersbeestjes. Maar die nemen dan uitheemse soorten, veel grotere lieveheersbeestjes. Die zijn dan effectiever, want ze eten meer. Maar ondertussen lijden onze eigen inheemse lieveheersbeestjes honger en wordt de eigen soort verdreven door de uitheemse soort. Ko vraagt zich af of die lui wel nadenken wat ze doen...

Andere luizeneters:

Gaasvlieg legt eieren op steeltjes. Daaruit komen larven die heel veel luis eten. Die larven eten luizen.

Pissebedden zijn eigenlijk kreeftjes en leven daarom alleen op vochtige plekken.

Loopkevers grote zwarte kevers, met hele grote kaken. De larven hebben grote kaken en kunnen flink bijten. Zij eten dieren zo groot als regenwormen. Maar ze eten dus ook luizen.

Spinnen zijn er nu al te zien. In september/oktober zijn de vrouwtjes aanmerkelijk groter en dikker. Ze zitten dan vol met eitjes. In de herfst leggen de vrouwtjes die in een eipakket, en gaan dan zelf dood. In het voorjaar, maart-april, komen de eitjes uit. De spinnetjes gaan dan hun eigen weg en gaan dan ook spinnewebben bouwen. Ko vertelde dat het kruis van de kruisspin eigenlijk een doorzichtig stukje huid is en dat je daardoor in de darmen kunt kijken. Het spinnenweb is een eiwit dat verhardt onder invloed van zuurstof. 's Nachts eet de

spin haar eigen web helemaal op, en maakt dan weer een heel nieuw web. Zo'n web bestaat uit een heel klosje garen, als je alle webdraden bij elkaar optelt. Onvoorstelbaar. En dat elke nacht opnieuw. Respect! Soms zie je een beetje een slordig web. Dan kun je zien dat het een oude damesspin was, die er niet zoveel zin meer in heeft. De jonge dames maken allemaal een schitterend web. Een spin heeft 6 tot 8 ogen. De naam van de spin hangt af van de stand van de ogen. Het vrouwtje eet het mannetje op na de paring, want dan heeft ze tenminste genoeg energie om haar eitjes te doen groeien. In de tuin kun je ervoor zorgen dat je veel spinnen krijgt, die immers veel vliegen en muggen eten..., door een schuilplaats met klimop te laten begroeien. Dan zitten de spinnen daar veilig en droog.

Bedankt, Ko... en wat leuk dat je nog een keer een andere lezing wilt geven aan ons...

Mirjam

Aanbevelingen voor een tuin met veel insecten, vogels en egels, kortom voor een Natuurlijke Tuin!

1. Zorg voor water in je tuin. Een of meerdere drinkbakken voor vogels, maar ook voor de bijen, een vijvertje, met voldoende waterplanten, drijfplekken voor kikkers (die eten ook slakken en insecten...), en een goede aanmeer/op-land-klimplek voor egels.
2. Laat brandnetels staan. In elk geval in een hoekje, als je ze niet overal wilt. Goed in de zon, want de vlinders komen erop af.
3. Neem een buddleja in de tuin, voor de vlinders.
4. Installeer op het zuiden aan de wand van je tuinhuisje een aantal insectenhotelletjes, met gaten die niet te groot zijn, zie eerdere tekst.
5. Span langs de beschoeiingsoevers hier en daar wat gaas, daar kunnen de kikkers overheen kruipen het water uit, want ook zij willen niet hun hele leven zwemmen en kunnen dat ook niet en verdrinken dan.
6. Bescherm de egels beter met veel deugdelijker trappetjes en platforms, begroeide netten en gaas, zorg voor voldoende egelhuisjes, die goed droog zijn.
7. Laat de entree-takkenwal voor de hoofdingang breder maken en begroeien met klimop en andere planten, opdat er gebruik gemaakt van kan worden en plaats er egelhuisjes bij. Die takkenwal bij de containers mag ook wel wat breder, maar wordt nu al leuk begroeid...
8. Het insectenmonument kan nu door de tip van Benita en de info van Ko worden ge-customized, door de gaten kleiner te maken, opdat er nu eindelijk wel insecten in komen wonen.
9. Maak van oude stenen, stronken, restjes riet, schelpen en andere houtresten een walletje in de tuin, staat gezellig, en mooi, en er zullen heel veel insecten in komen wonen.
10. Mocht je een schutting hebben, hak dan hier en daar aan de onderzijde een stukje van de palen of latten af, om de egels vrije doorgang te bieden.

En natuurlijk géén bestrijdingsmiddelen gebruiken, he... Maar ja, dat is logisch, he...

Mirjam, met hulp van Ko